

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Mikołaj Pawlak

ZSS.422.16.2019.BW

Warszawa, 18 lipca 2019 roku

Pan
Łukasz Szumowski
Minister Zdrowia

chciałbym zwrócić uwagę Pana Ministra na problem spożywania napojów energetyzujących przez dzieci. Po takie napoje sięgają już coraz młodsze dzieci, nawet kilkuletnie.

Napoje energetyzujące/energetyczne są to produkty spożywcze o charakterystycznym składzie, które powstały z myślą o osobach dorosłych i sportowcach, narażonych na wzmożony wysiłek psychiczny lub podejmujących intensywny wysiłek fizyczny. To środki specjalnego przeznaczenia żywieniowego, które powodują zwiększenie efektywności pracy w warunkach długotrwałego wysiłku fizycznego i psychicznego. Likwidują objawy zmęczenia, poprawiają samopoczucie, szybkość reakcji, koncentrację.¹ Napoje te mają w składzie głównie kofeinę, ale też można znaleźć inne substancje biologicznie aktywne: inozytol, karnitynę, taurynę, guaranę. Dodatkowo zawierają ekstrakty roślinne żeń-szeń, miłorząb japoński oraz węglowodany w postaci glukozy, sacharozy, fruktozy lub maltodekstryny. Zdarza się, że do tych napojów dodawane są także witaminy z grupy B oraz L-karnityna². Skład napojów energetyzujących jest podobny do siebie, ilość kofeiny wynosi około 30 mg/100 ml w napoju. Zawartość tego związku w napoju energetyzującym (250 ml) jest zbliżona do filiżanki kawy i dostarcza od około 67 do 83 mg kofeiny. Kofeina nie jest składnikiem odżywczym, ale substancją psychoaktywną, stosowaną w żywności najczęściej ze względu na takie właśnie działanie fizjologiczne. Spożywanie jej w niewielkich ilościach korzystnie stymuluje aktywność centralnego układu nerwowego, natomiast w przypadku większych dawek mogą pojawiać się objawy rozdrażnienia, niepokoju, napady lęku, bezsenność lub zaburzenia koordynacji ruchowej. Uważa się, że spożycie kofeiny przez

¹ Hoffmann M., Świdorski F. Napoje energetyzujące i ich składniki funkcjonalne. Przem. Spoż. 2008; 9: 8–13

² dr n. med. Agnieszka Chrobot, Czy napoje energetyzujące powszechnie dostępne w sklepach zawierają substancje psychoaktywne? https://www.mp.pl/pytania/pediatrics/chapter/B25_QA.15.6.12;
mgr inż. Wojciech Kłys, Napoje energetyzujące <https://ncez.pl/abc-zywienia-/zasady-zdrowego-zywienia/napoje-energetyzujace->.

zdrowe osoby dorosłe nie powinno być wyższe niż 400 mg na dobę, a według innych autorów, m.in. Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA), 400-450 mg dziennie, natomiast u dzieci – nie wyższe niż 2,5 mg dziennie na kilogram masy ciała³.

Napoje energetyczne dostępne są na rynku polskim od 1995 r. Od kilku lat na świecie i w Polsce, obserwowany jest stały wzrost asortymentu napojów energetyzujących, które cieszą się coraz większą popularnością we wszystkich grupach wiekowych, a zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży.

Jak wynika z raportu Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA), opracowanego na podstawie danych z 16 krajów europejskich, ok. 18% dzieci w wieku 3-10 lat spożywa napoje energetyczne przynajmniej raz w roku. Po te napoje sięga więcej chłopców niż dziewczynek (odpowiednio 22% i 14%). Wśród badanych dzieci odsetek tych pijących napoje energetyzujące w Polsce i Rumunii wynosił 12%. Z tych badań wynika również, że przynajmniej raz w ciągu roku napoje energetyzujące spożywało ok. 19% badanych dzieci w wieku 6-10 lat. Okazało się również, że napoje te piją dzieci nawet w wieku 3-5 lat (ok. 2% badanych). Spożycie napojów energetycznych raz w roku można uznać za stosunkowo bezpieczne. Niestety wśród dzieci, które je piją, ok. 16% osób w wieku 3-10 lat deklarowało, że robi to 3-5 razy w tygodniu, a ok. 6% ankietowanych wskazywało, że spożywa je prawie każdego dnia. Jak wynika z tych badań, ok. 56% dzieci deklarowało, że tygodniowo wypija 1 szklankę tego napoju, ok. 24% - 2 szklanki, ale ok. 7%, że nawet więcej niż 4 szklanki napojów energetyzujących tygodniowo⁴.

Z badań przeprowadzonych przez Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) wśród młodzieży i studentów wynika, że napoje energetyzujące spożywa około 68% młodzieży, głównie w wieku 15-18 lat.

Z badań prowadzonych na terenie trzech województw w Polsce wynika, że po napoje te sięga 17% uczniów szkół gimnazjalnych i 24% ponadgimnazjalnych. Codziennie napoje energetyzujące pije prawie 6% badanych w wieku 16-18 lat, a ponad 40% – rzadziej niż raz w tygodniu⁵.

W tym miejscu należy wskazać, że składniki zawarte w napojach energetycznych mogą mieć bardzo szkodliwy wpływ na zdrowie dzieci. Rozwijające się młode organizmy łatwo mogą uzależnić się od kofeiny zawartej w napojach. Jak już zostało wskazane wyżej,

---

³inż. Aleksandra Żyła, Czy dziecko może pić napoje bogatoenergetyczne (np. Red Bull)? Czy są one bezpieczne? <https://www.mp.pl/pytania/pediatrica/chapter/B25.QA.2.3.13>;

⁴[https://ncez.pl/dzieci-i-młodziez/dzieci-przedszkolne-i-szkolne/napoje-energetyzujace-znaczącym-zrodlem-kofeiny-w-dziecie-dzieci](https://ncez.pl/dzieci-i-mlodziez/dzieci-przedszkolne-i-szkolne/napoje-energetyzujace-znaczącym-zrodlem-kofeiny-w-dziecie-dzieci).

⁵mgr inż. Katarzyna Świdarska, mgr inż. Iwona Gielecińska, Napoje energetyzujące: pijmy je z rozwagą <https://ncez.pl/abc-zywienia/zasady-zdrowego-zywienia/napoje-energetyzujace--pijmy-je-z-rozwaga>.

kofeina ma działanie psychoaktywne, dlatego też nie jest zalecana w diecie dzieci. Wzrost jej spożycia przez dzieci może powodować skutki uboczne, które będą objawiały się zmianą nastroju, rozdrażnieniem, niepokojem, natomiast spożycie dużych ilości (5 mg/kg masy ciała/dobę) powoduje wzrost ciśnienia tętniczego krwi. Ponadto kofeina negatywnie wpływa na gospodarkę wapniową, co może powodować zaburzenia w procesie tworzenia kości. Duże spożycie kofeiny może również wpływać na długość i jakość snu dzieci. Napoje energetyzujące mogą stanowić potencjalnie większe zagrożenie dla dzieci ze schorzeniami układu krążenia, chorobami wątroby, z cukrzycą lub wykazujących zaburzenia związane z jedzeniem, zachowaniem lub nastrojem⁶.

Powyższe budzi mój uzasadniony niepokój o zdrowie dzieci i młodzieży, które mają łatwy dostęp do substancji zawartych w napojach energetyzujących.

Kwestie dotyczące produkcji, wprowadzania do obrotu oraz znakowania środków spożywczych, w tym m.in. napojów energetyzujących regulują przepisy prawa żywnościowego. Zgodnie z art. 14 i 17 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. Urz. WE L 31) żywność znajdująca się w obrocie nie może być niebezpieczna dla zdrowia i życia konsumenta, a odpowiedzialność za bezpieczeństwo żywności na wszystkich etapach jej produkcji, przetwarzania i dystrybucji ponosi właściciel zakładu będący podmiotem działającym na rynku spożywczym.

Odnosząc się do przepisów krajowych należy podnieść, że zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2017 r. poz. 1261) kontrola przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczne i zdrowotne wobec produkcji, transportu, przechowywania i sprzedaży żywności oraz żywienia zbiorowego należy do zakresu działania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Zgodnie z corocznym *Planem pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej*, napoje energetyzujące badane są w kierunku obecności m.in. substancji słodzących, konserwujących oraz barwników. Ocenie podlega również oznakowanie danego środka spożywczego. Podkreślenia wymaga fakt, że ww. produkty dotychczas nie były zgłaszane do Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach (RASFF).

---

⁶ <https://ncez.pl/dzieci-i-mlodziez/mlodziez/szkodliwa-energia--czyli-dlaczego-napoje-energetyzujace-nie-sa-dla-dzieci-> ; <https://www.mp.pl/pytania/pediatrica/chapter/B25.QA.15.6.12>.

Ponadto ważnym aktem prawnym regulującym w pewnym zakresie dostęp dzieci do napojów energetycznych jest rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (Dz.U. 2016 poz. 1154). Ten akt prawny odnosi się jednak tylko do jednostek oświatowych.

Niezależnie od powyższych uregulowań prawnych w mojej ocenie zagadnienie stanowiące przedmiot niniejszego wystąpienia wymaga podjęcia działań systemowych – w szczególności na rzecz edukacji dzieci i ich przedstawicieli ustawowych na temat wpływu spożywania napojów na zdrowie.

Wobec powyższego, na podstawie art. 10a i art. 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 r. poz. 922), zwracam się z prośbą o przedstawienie stanowiska resortu zdrowia w tej sprawie oraz o przekazanie informacji na jakim etapie znajdują zapowiedziane w 2018 r. prace legislacyjne ograniczające sprzedaż napojów energetycznych osobom poniżej 18. roku życia poza terenem jednostek systemu oświaty?⁷

---

⁷ Odpowiedź Ministra Zdrowia na interpelację nr 18596 w sprawie wprowadzenia zakazu sprzedaży napojów energetycznych dzieciom i młodzieży.